

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 30. prosinca 2009.

Petar Lombardski

Draga braćo i sestre!

Na ovoj posljednjoj ovogodišnjoj audijenciji elim govoriti o Petru Lombardskom: teologu koji jeivio u 12. stoljeću, koji je bio veoma poznat, jer je jedno njegovo djelo, naslovljeno Sentencije, bilo prihvaćeno kroz mnoga stoljeća kao priručnik iz teologije.

Tko je dakle bio Petar Lombardski? Premda su informacije o njegovu ivotu šture, moemo ipak rekonstruirati bar osnovne crte njegove biografije. Rodio se između jedanaestog i dvanaestog stoljeća, u blizini Novare, na sjeveru Italije, na području koje je neko vrijeme pripadalo Longobardima: upravo je zato bio prozvan "Lombardski". Odrastao je u obitelji slabijeg imovinskog stanja, kao što to moemo zaključiti iz pisma koje je Bernard iz Clairvauxa napisao Gilduinu, poglavaru opatije Svetog Viktora u Parizu, u kojem ga moli da besplatno ugosti Petra, koji je htio poći u taj grad kako bi ondje studirao. Naime, u Srednjem vijeku također nisu samo plemići i bogataši mogli studirati i stjecati vane slube u crkvenom i društvenom ivotu, nego također osobe skromnijeg podrijetla, poput primjerice Grgura VII., pape kojega je car Henrik IV. detronizirao, ili Mauricija iz Sullyja, pariškog nadbiskupa koji je dao sagraditi Notre-Dame i koji je bio sin siromašnog seljaka.

Petar Lombardski započeo je svoj studij u Bolognji, zatim odlazi u Reims, i na kraju u Pariz. Od 1140. predavao je na uglednoj školi Notre-Dame. Kao cijenjeni i poštovani teolog, osam godina kasnije papa Eugen III. mu je povjerio zadaću da prouči učenja Gilberta Porretana, koja su potaknula mnoge rasprave, jer se nisu smatrala potpuno pravovjernima. Postavši svećenik,

imenovan je pariškim biskupom 1159. godine, godinu dana prije svoje smrti. Umro je 1160.

Poput svih učitelja teologije svoga vremena, i Petar je pisao govore i komentare na Sveto pismo. Njegovo remek-djelo ipak predstavljaju četiri knjige Sentencija. Riječ je o tekstu koji je nastao radi poučavanja i kojem je to bio osnovni cilj. Sukladno teološkoj metodi koja se koristila u to doba, trebalo je prije svega upoznati, proučiti i komentirati misao crkvenih otaca i drugih pisaca koji su smatrani autoritetima. Petar je stoga prikupio veoma opširnu dokumentaciju, koju su činila u prvom redu učenja velikih latinskih otaca, prije svega svetoga Augustina, no nije zanemario ni doprinose teologa svojih suvremenika. Koristio se, među ostalim, enciklopedijskim djelom grčke teologije, s kojim se Zapad bio tada tek počeo upoznavati: Izlaganje ortodoksne vjere, koje je sastavio Ivan Damaščanski. Velika je zasluga Petra Lombardskog da je doveo u red sav materijal, koji je prikupio i pomno odabrao, u sustavan i skladan okvir. Naime, jedna od značajki teologije je organizirati u povezanu cjelinu i dovesti u red baštinu vjere. On je podijelio stoga sentencije, to jest patrističke izvore o različitim temama, u četiri knjige. U prvoj se knjizi obrađuje tema Boga i otajstva Trojstva; u drugoj djelo stvaranja, grijeh i milost; u trećoj otajstvo utjelovljenja i djelo otkupljenja, s opširnim izlaganjem o krepostima. Četvrta je knjiga posvećena sakramentima i posljednjim stvarima, vječnom ivotu, odnosno Novissimi. Cjelovitim pregledom koje to djelo pruža obuhvaćene su gotovo sve istine katoličke vjere. Taj sustavni pregled i jasno, uređeno, shematsko i uvijek dosljedno predstavljanje objašnjavaju izvanredan uspjeh Sentencija Petra Lombardskog.

One omogućavaju studentima da uče iz pouzdanih izvora a učiteljima koji su se njima sluili široki prostor za produbljivanje. Franjevački teolog Aleksandar Haleški, koji jeivio naraštaj nakon Petra, uveo je u Sentencije podjelu, koja je omogućila lakše konzultiranje i proučavanje toga djela. I najveći teolozi trinaestog vijeka, Albert Veliki, Bonaventura iz Bagnoregia i Toma Akvinski započeli su svoje akademsko djelovanje komentirajući četiri knjige Sentencija Petra Lombardskog, obogaćujući ih vlastitim razmišljanjima. Tekst Lombardskog bila je knjiga koja se koristila u svim teološkim školama sve do 16. stoljeća.

elim istaknuti kako je sveobuhvatno predstavljanje vjere nezaobilazni zahtjev. Naime, pojedine se istine vjere međusobno prosvjetljuju i, u njihovu potpunom i objedinjenom pregledu, na vidjelo izlazi sklad Boje povijesti spasenja i središnje mjesto Kristova otajstva. Po primjeru Petra Lombardskog, pozivam sve teologe i svećenike da uvijek imaju pred očima sveobuhvatnu viziju kršćanskog učenja kako bi se time oduprli današnjim opasnostima rascjepkavanja (fragmentacije) i obezvrjeđivanja pojedinih istina. Katekizam Katoličke Crkve, kao i Kompendij istoga Katekizma, pružaju nam upravo taj cjeloviti okvir kršćanske vjere, koji treba prihvatiti s vjerom i zahvalnošću.

elim stoga potaknuti pojedine vjernike i kršćanske zajednice da se okoriste tim oruđima kako bi upoznali i produbili sadraje naše vjere. Ona će nam se tako pojaviti kao čudesna simfonija, koja nam govori o Bogu i njegovoj ljubavi i koja jača naše čvrsto prnianje i naš djelotvorni odgovor. Da bismo stekli ideju o zanimanju koje i danas moe pobuditi čitanje Sentencija Petra Lombardskog, predlaem dva primjera. Nadahnjujući se na komentaru svetog Augustina na knjigu

Postanka, Petar se pita zašto je ena stvorena od Adamova rebra a ne od njegove glave ili njegovih nogu. I objašnjava: "Time nije oblikovana njegova vladarica a ni podlonica, već njegova drubenica" (Sentenze 3, 18, 3). Zatim, također na temelju patrističkog učenja, dodaje: "U tome činu je prisutno otajstvo Krista i Crkve. Kao što je naime ena oblikovana od Adamova rebra dok je ovaj spavao, tako je Crkva rođena iz sakramenata koji su počeli izvirati iz Kristova rebra koji je usnio na kriju, to jest iz krvi i vode, kojima smo otkupljeni od kazne i očišćeni od grijeha" (Sentenze 3, 18, 4). To su duboka razmišljanja koja vrijede i danas kada su teologija i duhovnost kršćanske enidbe uvelike produbili analogiju sa zaručničkim odnosom između Krista i njegove Crkve.

U jednom drugom ulomku njegova glavnog djela, Petar Lombardski, obrađujući Kristove zasluge, postavlja si pitanje: "Zašto je, dakle, [Krist] htio trpjeti i umrijeti, ako su njegove kreposti bile već dovoljne da mu postignu sve zasluge?" Njegov je odgovor oštrouman i djelotvoran: "Zbog tebe, a ne zbog sebe!" Zatim nastavlja s drugim pitanjem i drugim odgovorom, koji, kako se čini, ponovno dozivaju u svijest rasprave koje su se vodile za vrijeme predavanja koja su u Srednjem vijeku drali učitelji teologije: "I u kojem smislu je on trpio i umro za mene? Da bi njegova muka i smrt bili za tebe primjer i uzrok. Primjer kreposti i poniznosti, uzrok slave i slobode; primjer koji je dao Bog poslušan do smrti; uzrok tvog oslobođenja i tvog blaženstva" (Sentenze 3, 18, 5).

Među najvanijim doprinosima Petra Lombardskog povijesti teologije htio bih spomenuti njegovu raspravu o sakramentima, koje on definira na slijedeći način: "Naziva se sakramentom u pravom smislu ono što je znak Boje milosti i vidljivi oblik nevidljive milosti, na način da nosi u sebi njezinu sliku i njezin je uzrok" (4, 1, 4). S tom definicijom Petar Lombardski dokučuje samu bit sakramenata: oni su uzrok milosti, kadri su stvarno prenositi Boji ivot. Teolozi iz kasnijih razdoblja neće više napuštati tu viziju i koristit će također distinkciju između materijalne sastavnice i formalne sastavnice, koju je uveo "učitelj sentencija", kako su nazivali Petra Lombardskog. Materijalna je sastavnica osjetljiva i vidljiva stvarnost, formalna su riječi koje izgovara posluitelj. Obje su bitne za cjelovito i valjano slavljenje sakramenata. U krštenju, na primjer, materijalna je sastavnica voda koja se izlijeva na glavu djeteta koje se krsti a formalna sastavnica su riječi: "Ja te krstim u ime Oca, Sina i Duha Svetoga". Lombardski je, uz to, pojasnio da samo sakramenti stvarno prenose boansku milost i da ih je sedam: krštenje, potvrda, euharistija, pokora, bolesničko pomazanje, svećenički red i enidba (usp. Sentenze 4, 2, 1).

Draga braćo i sestre, vano je prepoznati koliko je sakramentski ivot dragocjen i nezaobilazan za svakog vjernika. Kao što kae Katekizam Katoličke Crkve, sakramenti su "sile koje izlaze iz uvijek ivog i oivljujućeg Kristova tijela, i kao čini Duha Svetoga" (1116). U ovoj Svećeničkoj godini, pozivam svećenike, prije svega dušobrinike da prednjače u intenzivnom sakramentskom ivotu kako bi bili od pomoći vjernicima. Neka slavljenje sakramenata bude dostojanstveno i dolično, neka pridonosi osobnoj sabranosti i zajedničkom sudjelovanju, osjećaju Boje prisutnosti i misijskom aru. Sakramenti su veliko blago Crkve i svaki od nas ima zadaću slaviti ih plodonosno. U njima jedan uvijek iznenađujući događaj: Krist, kroz vidljive znakove, dotiče naš ivot, dolazi nam ususret, čisti nas, preobraava nas i čini nas dionicima njegova boanskog prijateljstva.

Dragi prijatelji, stigli smo do kraja ove godine i na vratima smo nove godine. elim vam da vas prijateljstvo našega Gospodina Isusa Krista prati u svakom danu ove godine koja započinje. Neka to Kristovo prijateljstvo bude naše svjetlo i vodilja, pomaući nam biti prijatelji mira, njegova mira. Sretna godina svima!